

Miksi näistä naisten epävirallisista kommunikaatiomuodoista ei sitten ole syntynyt kriittistä vastajulkisuutta? Niiden 'luonnollinen' jatke näkyy tietyllä journalismin alueella: naisten lehdissä ja viihdelukemistoissa. Naisten *piha* säilyy privaattiin kuuluvine toimintoineen, mutta sieltä ei murtauduta vallan käytön lähteille.

Kriittisen vastajulkisuuden syntymiselle voidaan löytää moniakin esteitä. Edellä mainitsin rakenteelliset esteet – sen lisäksi jokainen tietää, miten vähäinen arvostus naisten yhteiskunnallisella toiminnalla on ollut. Eikä tämä vähättely lähde pelkästään miehistä. Myös naiset itse väheksyvät toisiaan. Naisjournalistit eivät välttämättä halua kehittää naisjournalistista diskurssia, sillä he eivät arvosta itseään naisina, vaan sen mukaan, miten miehet arvostavat heitä. Kuinka voi hankkia arvostusta sellaisille asioille, joita ei itsekään arvosta?

Jälleen tuohon konkreettiseen kysymykseen: millaisia olisivat uutiset, jotka lähtisivät naisten ehdoista? Millaisia ehtoja naiset voisivat *naisina* – yhteiskunnallisena sukupuolena – asettaa uutisille?

(En ota nyt kantaa siihen, ovatko uutiset instituutiona ylipäänsä tärkeitä. Voihan näet olla, ettei naisten kannalta ole edes edullista pyrkiä uutisjulkisuuteen.)

Merkitsisikö naisnäkökulman tuominen uutisiin subjektiivisuutta, emotionaalisuutta, epäloogisuutta jne? Merkitsisikö se uudenlaisten kielen ja koodiston luomista? Merkitsisikö se miesten syrjäytymistä?

Otan avukseni uuden käsitteen: *naisehtoinen uutinen*. Tällainen uutinen voisi rakentua esimerkiksi seuraavasti:

- se tunkeutuisi sellaisille alueille, joilla nainen on ollut vaiennettu (naisnäkökulma talouteen, politiikkaan, valtaan, kontrolli-instituutioihin jne.)
- se nostaisi esiin naisten omat kokemukset naisten itse tulkittamina
- siinä nainen ei ole objekti eikä uhri
- siinä nainen ei tule julkisuuteen miehen (miesten) kautta vaan oman toimintansa kautta
- se kertoisi naisten toiminnasta naisen aseman parantamiseksi
- sen kieli muuttaisi patriarkaalisien symboliikan – seksistisiä ilmauksia ei käytettä
- se rohkaisisi naisia toimimaan ja kehittämään kompetensseja uusilla yhteiskunnallisen elämän alueilla
- tällainen uutistoiminta organisoituisi eri tavoin kuin tähän asti: pienemmissä ja ihmisiä lähempänä olevissa ryhmissä
- uutiskriteerien ja uutisarvon käsitteet pitäisi määritellä uudelleen naisnäkökulmasta (mikä on tärkeää, mikä ei)
- se voisi muodostaa vastakritiikin vallitsevalle uutiskäytännölle.

Nämä tavoitteet voivat vaikuttaa utopistisilta, mutta kritiikki ilman päämääriä jää aina liian abstraktiksi. Päämäärät voivat muuttua ja muotoutua uudelleen uusien käytäntöjen myötä – ja niiden pitääkin muuttua yhä paremmiksi ja motivoivammiksi. 'Suu kiinni ja ole kaunis' -strategia ei päde julkisuudessa, kuten ei muillakaan elämän alueilla.

Kauko Pietilä

Voiko yhteiskunnallista laitosta arvostella psykologisesti?

Tehtävä tuntuu nyt kovin vaikealta – houkuttelee myöntää, että "analyysi..., kasvatus ja hallitseminen ovat mahdottomia ammatteja" (Van Poecke 1989, 12). Asemani perusteella lienen kuitenkin Mestari: alun perin kastrotu, mikä teki minusta "haluavan olennon (\$)" (ei muuten ole turhaan tunnetun valuutan merkinä \$!); kuitenkin kastraatiosta palkittu symbolisessa järjestyksessä – siinä kulttuurissa ja yhteiskunnassa johon olen joutunut – identiteetillä: nimi Kauko Pietilä, asema tutkija Tampereen yliopiston Yhteiskuntatieteiden tutkimuslaitoksessa, ei opetusvelvollisuutta, siis S₁; kaiken kaikkiaan niin ollen S₁/\$ = Mestari eli haluava olento institutionaalisen järjestyksen verkossa. Toteutan haluni seuraavassa Mestaridiskurssissa auteur'ina eli extra ordinariuksena.

Sivuutan Lacanin ja Van Poecken lacanilaiset psykoerittelyt ja persoonallisuustarkastelut ja lähdän suoraan Van Poecken journalistien diskurssien typologiasta, jonka hän rakentaa *etäisyyden* eli *välimatkan* käsitteestä. Van Poecke näet tutkii – nimenomaisesti ilmoittaa tutkivansa – sitä, "missä määrin journalistit pitävät yllä etäisyyttä suhteessa itseensä, tosiasioihin ja yleisöihin erilaisissa tavoissa välittää uutisia" (Van Poecke, 5). Etäisyys

on se fundamentti, jonka varaan kaikki journalismin kannalta olennainen rakennetaan. Etäisyys – ja vielä kerran: *journalistin etäisyys tai välimatka itseensä, tosiasioihin ja yleisöihin* – jaetaan kahteen komponenttiin: on kysymys kohteen *lähestymisestä* ja *välttämisestä*, samassa mielessä kuin freudilaisesti suuntautuneessa kokeellisessa psykologiassa:

"Otaksukaamme, että on suora, kapea käytävä, jossa koe-eläin, rotta (sopuli; journalisti), mahtuu hyvin juoksemaan. Tämän käytävän toisessa päässä on ruokakuppi, josta rotalle voidaan antaa ruokaa. On myös järjestetty siten, että rotalle voidaan samassa paikassa antaa halutun suuruinen sähköisku. Nimitämme ... tätä paikkaa kohteeksi. Kun rotta asetetaan käytävään tietylle kohdalle, se voi joko lähestyä tai välttää sitä; se voi myös ensin lähestyä ja sitten pysähtyä. Rotan käyttäytyminen riippuu useanlaisista tekijöistä, ainakin siitä, millaisia kokemuksia sillä on kohteesta." (Nummenmaa, Takala & von Wright 1963, 65. Lähestymis/välttämiskonfliktin teoriasta lähemmin ks. esim. Miller 1959, 205-206.)

Samalla tavalla Van Poecke rakentaa tutkimansa etäisyyden kahdesta osasta, lähestymisestä ja välttämisestä. – Sekä pyrkimys lähestyä että pyrkimys välttää voi olla toisesta tekijästä riippumatta heikko tai vahva. Semioottisen neliön asemesta eri kombinaatiot voidaan esittää yksinkertaisesti myös nelikenttänä:

	PYRKIMYS LÄHESTYÄ heikko (ei-lähestyminen)	voimakas (lähestyminen)
PYRKIMYS VÄLTÄÄ voimakas (välttäminen) heikko (ei-välttäminen)	Mestaridiskurssi, etäisyys suuri Yliopistodiskurssi, etäisyys keskimääräinen	Analyyttinen diskurssi, etäisyys keskimääräinen Hysteerikon diskurssi, etäisyys vähäinen

Rottien ja sopuleiden puuhista voidaan sanoa melko helposti ja yksiselitteisesti, mitä etäisyys on: se on se esimerkiksi senttimetreinä mitattu matka, joka erottaa elikon niin sanotusta kohteesta (jossa siis on tarjolla ruokaa ja sähköiskuja). Entä journalistista? Mitä se tarkoittaa, että journalistin diskurssi asettuu etäälle kohteestaan (eli journalistista, tosiasioista ja yleisöistä) tai lähelle sitä tai keskimääräisen matkan päähän?

Suurempi tai vähäisempi välimatka toteutetaan erilaisina tekstuaalisina strategioina. Koskosin luettelon Van Poecken kirjoituksesta (etäisyysarviot ovat minun, eivät Van Poecken):

Mestaridiskurssi	Yliopistodiskurssi	Hysteerikon diskurssi	Analyyttinen diskurssi
<ul style="list-style-type: none"> - epäsuora esitystapa - käännetyn pyramidin ei-narratiivinen rakenne - ei tarpeettomia yksityiskohtia - antaa tosiasioiden puhua puolestaan - tosiasioiden ja mielipiteiden erottaminen - nominaalinen tyyli 	<ul style="list-style-type: none"> - haastattelu, kaikkien mielipiteiden puolueeton kirjaus - tarinan molempien osapuolien esittäminen - sitaattijournalismi, järkevä lainausmerkkien käyttö 	<ul style="list-style-type: none"> - emotionaalisuus - yksityiskohta - kerronnallinen rakenne - eloisa, suora ja intiimi tyyli - vastaanottajan oma kieli, arkimerkityksisyys - mustavalkoinen vastakohta-asetelma - juoru - kronikka + yllätyksen elementti = paradoksaalisuus 	<ul style="list-style-type: none"> - sanaleikit, vitsit, metafora, ironia, vastakohtaisuudet
etäisyys liian suuri	etäisyys keskimääräinen	etäisyys liian vähäinen	etäisyys keskimääräinen

Tällaisina tekstistrategioina tulee suurempi ja pienempi välimatka näkyviin. Van Poecke ei kuitenkaan tyydy sanomaan, että välimatka on joko suurempi tai pienempi. Hän näet sanoo, että sekä Mestaridiskurssissa että Yliopistodiskurssissa etäisyys on *liian suuri*, Hysteerikon diskurssissa etäisyys taas on *liian vähäinen*, ja vasta Analyyttisessä diskurssissa, jos sellainen olisi mahdollinen, etäisyys olisi oikea eli löydetäisiin "oikea tasapaino objektiivisuuden ja subjektiivisuuden välillä" (Van Poecke, 26).

Van Poecke katsoo, että Mestaridiskurssille ja Yliopistodiskurssille on molemmille ominaista liian suuri etäisyys. Kuitenkin Yliopistodiskurssille on teorian mukaan omi-

opistodiskurssille on teorian mukaan ominaista ei-välttäminen siinä missä Mestaridiskurssille välttäminen. Etäisyydet eivät voine olla yhtä suuret. Van Poecke ei kuitenkaan ota edes lukuun sitä mahdollisuutta, että Yliopistodiskurssi ja Analyyttinen diskurssi voisivat olla *molemmat* ratkaisu liian suuren ja liian pienen etäisyyden ongelmaan, vaan lukee Yliopistodiskurssin muuttanutta Mestaridiskurssin jatkeeksi [esim. s. 21: "Mestaridiskurssi (ja sen jatke Yliopistodiskurssi)"]. Jää siis kummastuttamaan, miksi Yliopistodiskurssi ei kelpaa ratkaisuksi liian suuren ja liian vähäisen etäisyyden ongelmaan, vaikka siinä etäisyys on suuren ja vähäisen väliltä niin kuin Analyyttisessä diskurssissa, joka Van Poeckelle taas kelpaa ratkaisuksi.

Mutta jos vaikka hyväksyisikin, että Mestari- ja Yliopistodiskurssit pysyttelevät kumpikin liian etäällä kohteesta (journalistista itseltään, tosiasioista ja yleisöstä), jää kuitenkin pulmaksi, miksi muka Mestari- ja Yliopistodiskurssin etäisyys on *liian* suuri ja Hysteerikon diskurssin *liian* pieni, niin että tarvitaan journalismin reformia tai terapiaa. Jos Mestari- ja Yliopistodiskurssit ovat etäällä ja Hysteerikon diskurssi lähellä, niin *millä perusteella* edelliset ovat liian etäällä, jälkimmäinen liian lähellä?

Ovathan journalismit muovautuneet (ainakin meillä) kysyntää vastaavasti: on tarjolla oivaa journalismia niille, jotka kaipaavat etäisyyttä, samoin niille, jotka kaipaavat likeisyyttä; valikoimista voi myös rakennella itselleen kimaran, jossa on sopivin suhtein kumpaakin. Jo yksi ja sama lehtitalo tarjoaa Helsingin Sanomien Mestari- ja Yliopistodiskurssia ja Ilta-Sanomien Hysteeristä diskurssia – puhumatkaakaan, että Helsingin Sanomat sellaisenaan on pullollaan sekä suuren että vähäisen välimatkan juttuja, siellä täällä vähintään mausteeksi sanaleikkejä, ironiaa ja muuta vastaa-

vaa viljelevää oikean etäisyyden journalismia. Miksi siis tarvitaan Analyyttisen diskurssin korjaus viestintämaisemaan?

Kysymys on otsikon kysymyksestä: Voiko yhteiskunnallista laitosta arvostella psykologisesti? Toisin sanoen, löydetäänkö Van Poecken arvioimille liiallisuuksille perusteet diskurssien subjektien persoonallisuusrakenteista? Voimmeko sanoa, tutkimalla diskurssin subjektin persoonallisuuden rakennetta, onko diskurssin etäisyys kohteestaan oikea ja kohtuullinen vai liiallinen suuntaan tai toiseen?

Jos, niin kuin Van Poecke ymmärtääkseni haluaa sanoa, tietynlaisesta persoonallisuudesta seuraa tietystä etäisyydestä operoiva journalistinen diskurssi – yleensä kai niin, että yleisöjen keskimääräiset persoonallisuustyytit vaikuttavat journalismiin kysynnän kautta sitä muovaten – eikä päinvastoin, niin voimmeko oikeutetusti sanoa, että etäisyys on jossakin journalismilajissa liian suuri tai liian pieni? Näin sanomalla syyttäisimme itse asiassa syytä (journalismin tuotannossa vaikuttavia vinoutuneita persoonallisuusrakenteita) siitä, että ne tuottavat vääriä seurauksia (siis väärässä etäisyydessä operoivaa journalismia). Jos lajissa on etäisyyttä *liikaa* tai *liian vähän*, niin se kai merkitsee, että tahdomme poistaa liian ja asettaa tasapainon. Mutta mitä siitä seuraisi, että muutetaan journalismia tasapainoisempaan suuntaan? Ei kukaan sentään vakavissaan kuvittele, että tällä tavalla harjoitettaisiin massamittaista psykoterapiaa ja saataisiin suurien yleisöjen vinoutuneet persoonallisuusrakenteet soveliaiksi? Pikemmin se merkitsisi, että jätettäisiin tyydyttämättä ne tarpeet tai halut, jotka saavat ilmaisunsa ja tyydytyksensä liiallisen etäisessä tai likeisessä journalismissa. Tämä taas merkitsisi, ettei oikeasuhtainen journalismi saisi yleisöjen tukea vapaan tarjonnan ja kysynnän oloissa –

ja kuolisi pois markkinakentältä. — Sen vuoksi vastaan otsikon kysymykseeni: Ei voi.

Mestari- ja Hysterikkodiskurssien arvostelu osoittautuu mestarien ja hysteerikkojen persoonallisuusrakenteiden arvosteluksi, ja se taas on journalismin kannalta turhaa puuhaa suuntautuessaan sellaisiin syihin tai välttämättömyksiin, joille ehkä kukaan ja ainaakaan journalismi ei voi mitään.

Jos kuitenkin haluamme pitää kiinni siitä arvostelusta — mikä ei ole ollenkaan tolkuton ajatus — että Mestaridiskurssin etäisyys on liiallista, Hysterisen diskurssin liian vähäistä (ja Yliopistodiskurssi on jollakin vielä epäselvällä tavalla epätydyttävää), on liiallisuuksien ja epätydyttävyyksien perusteet löydettävä jostakin muualta kuin diskurssien subjektien persoonallisuudesta. Mistä sitten?

Sosiologian perinteestä löytyy muuan mahdollisuus: von Wiese (1933, 151) sanoo, että sosiaalisen elämän yksinkertaisimpia perusprosesseja on kaksi:

"Nämä kaksi *perusprosessia* ovat lähestyminen (Zueinander) ja välttäminen (Auseinander); niistä syntyy kaksi *perussuhdetta*, nimittäin toisen kanssa (Mitteinander) ja ilman toista (Ohneinander)."

Sosiaalisen elämän prosesseista syntyy yhteiskunta. Ei-lähestyvä, välttävä journalismi (Mestaridiskurssi), millaisiin muotoihin se sitten lähemmin toteutuukin, asettaa omanlaisensa yhteiskunnan eli on omanlaistaan yhteiskunnallistumista; ei-lähestyvä, ei-välttävä journalismi (Yliopistodiskurssi) asettaa toi-

senlaisen yhteiskunnan eli on toisenlaista yhteiskunnallistumista; ja niin edelleen. Yhteiskunta syntyy prosesseihin osallisten kesken, so. tässä tapauksessa puhujien, kuulijoiden ja puheenalaisten kesken. Millaiset yhteiskunnat ovat kenenkin kannalta tavoiteltavia, hyväksyttäviä ja torjuttavia? — Siirtämällä koko tarkastelu yhteiskuntaan ja tarkastelemalla etäisyyttä sosiaalisena etäisyytenä, so. sosiaalisesti jäsentyneenä osallisten välimatkana toisistaan on ehkä mahdollista löytää niitä perusteita, joita Van Poেকে turhaan hakee. Nimittäin kriteereitä sille, milloin, kenen kannalta, kenen suhteen, millaisessa tilanteessa ja millaisin keinoin lähestyminen journalistisessa tekstissä on oikein/virhe ja välttäminen on oikein/virhe. Tuskin on ajateltavissa sellainen yleinen analyttinen diskurssi, joka olisi riippumaton subjektista, puhutellusta, kohteesta, tilanteesta ja kanssakäymisen välineistä.

Kirjallisuus

MILLER, N.S. Liberalization of basic S-R- concepts: extensions to conflict behavior, motivation, and social learning. Toksessa: KOCH, S. (ed.). Psychology: a study of science, osa 2. New York ym., McGraw-Hill, 1959, 196-292.

NUMMENMAA, T. & TAKALA, M. & von WRIGHT, J.M. Kokeellinen psykologia. Helsinki, Otava, 1963.

Van POECKE, L. Uutisen tekemisen myytit ja riitit: Kovat versus pehmeät uutiset. Tiedotustutkimus, 12(1)1989, 4-28.

von WIESE, L. System der allgemeinen Soziologie. 2. p. München — Leipzig, Duncker & Humblot, 1933.

Ensio Puoskari Para-doksaalinen subjekti

Minua on aina hymyilyttänyt sellaiset mielikuvitukset herrat, jotka luulevat että totuuden löytämiseksi tosiasiat on asetettava 'oikeisiin mittoihin'. Tuollaiset kääpiöt kuvittelevat (heilläkin on tietysti mielikuvitus mutta kääpiön kokoinen), että todellisuus on yhtä pieni kuin he itse ja yhtä yksinkertainen kuin heidän karpäsen kokoiset aivonsa. Tuollaiset ihmiset kutsuvat itseään 'realisteiksi', koska he eivät pysty näkemään nenäänsä pitemmälle ja erehtyvät luulemaan todellisuutta ympyräksi-jonka-halkaisija-on-kaksi-metriä ja jonka keskipiste on heidän pienessä päässään. Nuo moukat nauravat sille, mitä he eivät pysty ymmärtämään eivätkä usko siihen, mikä on heidän kuuluisan ympyränsä ulkopuolella. (Ernesto Sabato 1986, 326.)

Helpoin tapa lähestyä Van Poecken artikkeleita on kysyä itseltään: minkälainen uutissubjekti *minä* olen? Kysykäämme: minkälainen siis olen?

Ilmeisesti en ole yleistä, objektiivista tietoa Mestari- ja Yliopistodiskurssin tekstuaalisin strategioin tuotetun kovien uutisten subjekti. On rehellisesti tunnustettava etten tunnista itseäni Van Poecken soveltamassa Lacanin tyologiassa 'hyvin informoiduksi kansalaiseksi', koska olen suureksi pettymyksekseni (?) havainnut tuntevani yhä vähemmän "suurta mielenkiintoa yleisiä intressejä kohtaan" (16).

Ilmeisesti kuulun siihen etuoikeutettujen enemmistöön — hysteeristen subjektien laumaan, joka katselee televisiota ("Dallas", "Miami Vice", "Kymppitonni", jne.), lukee sanomalehtiä (sarjakuvia, urheilua, HS:n kulttuurisivuja, paikallislehtien rikos- ja onnettomuus uutisia), ilta- ja viikkolehtiä [joista löytyy tietoa siitä mitä 'yhteiskunnassa' (21) tapahtuu — sellaista kuten esimerkiksi Matin tunnustus Seurassa: "Viina oli tuhota minut". 'Yhteiskunnasta' kertovat myös laatulehdet, vaikka Aamulehti. Se tarjoaa tietoa Kunkkulan,

Jenkkilän ja Kieltolan kuninkaallisista, aatehistoriasta, tähdistä ja muista huomattavista henkilöistä (21)]. Kaiken lisäksi kuuntelen, katsele ja luen noita pehmeitä uutisia, noita 'fait diverseja' jotka "aina sisältävät jotakin paradoksaalista, jotakin jota ei voi ymmärtää terveellä järjellä" (21) suurella mielenkiinnolla. (HUOM! Teen sen vielä kaiken lisäksi tuntematta intellektuaalista pahoinvointia tai moraalista krapulaa).

Mestaridiskurssin, siis kovien uutisten episteemisen tiedon — tuon "yleisen, abstraktisrationaalisen tiedon, joka ei kosketa minua yksilöllisessä subjektiviteetissäni" (21) — sijaan hysteerinen diskurssi, siis pehmeät uutiset tarjoavat minulle ja kaltaisilleni hysteerisille subjekteille paradoksaalista tietoa — tietoa, joka koskettaa minua samalla tavoin jos joku minulle läheinen "joutuu rikoksen, onnettomuuden, katastrofin, kauhean sairauden uhriksi..." (21).

Jos on kiinnostunut siitä miten hysteerinen diskurssi journalistisena tekstimuotona toimii, silloin kannattaa lukea tämän tyyppisen journalismin Raamattua, Valittuja Paloja, tuota Jalojen Tunteiden puolestapuhujaa. Sieltä löytyy kaikki. Sen satojen artikkeleiden tarkoituksena ei ole mikään muu kuin

rohkaista köyhiä, lepraisia, rampoja, ihmisiä joilla on oidipuskompleksi, kuuroja, sokeita, mykkiä, kuuromykkiä, epileptikkoja, tuberkuloosipotilaita, syöpää sairastavia, halvaantuneita, isopäisiä, latta-jalkoja, pienipäisiä, neurootikkoja, raivohullujen lapsia tai lastenlapsia, astmaatikkoja, henkisesti jälkeä jääneitä, änkyttäjiä, ihmisiä joilla on pahanhajuinen hengitys, niitä jotka ovat onnettomia avioliitossaan, reumaatikkoja, taidemaalareita jotka ovat menettäneet näkönsä, kuvanveistäjiä joilla on amputoitu molemmat kädet, muusikkoja joista on tullut kuuroja (ajatelkaa Beethovenia!), urheilijoita